

Flemings Stenders (Flemming Stender), Dānijas vēstnieks Latvijā

Ceļā uz aprītes ekonomiku

Mūsu mājās Dānijā, pavisam netālu no Kopenhāgenas, mēs ar ģimeni jau daudzus gadus esam raduši šķirot atkritumus dažādās kategorijās. Mums ir četri atkritumu konteineri, kur atsevišķi šķirotam stiklu, plastmasu, papīru, metālus, bīstamos atkritumus un sadzīves atkritumus. Drīz mājas priekšā būs vēl vairāk konteineru, un mēs varēsim šķirot arī pārtikas atkritumus, kartonu, tekstilmateriālus, piena un pārtikas pakas. Visiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem Dānijā būs pienākums šķirot desmit veidu atkritumus, lai tiktu veicināta otrreizēja izmantošana un pārstrāde.

Visā pasaulē varam vērot, kā atkritumi nokļuvuši vietās, kur tiem nepavisam nevajadzētu atrasties. Jūrā peldoši plastmasas gabali nodara kaitējumu jūras ekosistēmai, atkritumi piesārņo augsnī un gaisu.

Atkritumi rada risku pasaules klimatam, dabai un videi. Taču tas ir arī potenciāls resurss, ko iespējams izmantot atkārtoti, nepatērējot jaunas izejvielas.

Efektīva atkritumu apsaimniekošana palīdz risināt vairākas no pasaules akūtākajām problēmām, kas definētas 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu sarakstā (SDG), tai skaitā: sanitārija, klimata mērķi, ilgtspējīgas pilsētas un kopienas, kā arī atbildīga ražošana un patēriņš.

Kopīgiem spēkiem mums jāsamazina atkritumu daudzums un jāmacās gudrāk un atbildīgāk izmantot dabas resursus. Ir nepieciešamas pārmaiņas. Jāspēj palūkoties uz atkritumiem drīzāk kā uz vērtīgu resursu, nevis vienīgi kā problēmu. Jābūt gataviem pieņemt jaunas iespējas – atkritumu pārstrāde, atkārtota izmantošana un savstarpēja dalīšanās.

Dānija ir izvirzījusi sev ļoti ambiciozu mērķi – līdz 2030. gadam samazināt CO₂ emisijas par 70 %. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, savs ieguldījums oglekļa gāzes emisiju samazināšanā jādod visiem tautsaimniecības sektoriem – ieskaitot atkritumu pārstrādes jomu.

Dānijā pašlaik otrreizējā pārstrādē nonāk vairāk kā divas trešdaļas visu atkritumu. Atkritumu izgāztuvēs nonāk mazāk kā 5 %. Pārējā daļa tiek izmantota, lai ražotu enerģiju: tādējādi tiek saražota ceturtdaļa no Dānijā nepieciešamajām centrālās apkures jaudām un apmēram 5 % no valstī saražotās elektrības.

Dānijā ieviestā pudeļu un kārbu atgriešanas sistēma ir labs efektīvas otrreizējās pārstrādes sistēmas piemērs. Stikla pudeļu atgriešanas sistēma otrreizējai pārstrādei mūsu valstī tika ieviesta jau 1942. gadā! Pirms divdesmit gadiem šo sistēmu paplašināja, ļaujot otrreizējai pārstrādei nodot arī metāla kārbas. Pašlaik atgriešanas sistēmā tiek nodoti 96 % stikla taras un metāla kārbu. Tātad ik gadus 1,2 miljardi taras vienību. Pateicoties šai iepakojumu atgriešanas sistēmai, vidē nenoplūda vairāk kā 1 miljons tonnu CO₂. Ik reiz, kad kāds no mums nodod pārstrādei pudeles vai burciņas, dodam nelielu ieguldījumu labākam klimatam un videi pasaulē.

Tagad Dānija tiecas virzīties tālāk un tuvināties aprītes ekonomikai. Pavisam nesen esam vienojušies par jaunu nākotnes vīziju ar zaļāku atkritumu apsaimniekošanas sektoru: mazāk atkritumu, vairāk atkārtotas izmantošanas, mazāk atkritumu dedzināšanas. Mērķis ir jau līdz 2030. gadam sasniegt pilnīgu klimatneitralitāti Dānijas atkritumu apsaimniekošanas sektorā, kā arī lai vismaz 80 % no visiem plastmasas atkritumiem tiktu sašķiroti pārstrādei.

Lai sasniegt klimatneitralitātes mērķi atkritumu jomā, roka jāpieliek ikvienam iedzīvotājam. Pilsoņiem, uzņēmumiem, vietējām pašvaldībām. Sašķirot atkritumus desmit kategorijās katrā

mājsaimniecībā, katrā pašvaldībā, tiks panākta vienotāka atkritumu šķirošanas metode visā Dānijas teritorijā, uzlabojot priekšnoteikumus atkritumu pārstrādei un izejvielu otrreizējai izmantošanai.

Skaistā un tūristu iecienītā Dānijas sala Bornholma, kas atrodas Baltijas jūrā, pagājušajā gadā tika atzīta par Eiropas Savienības salu ar visaugstāko ilgtspējas indeksu. Bornholma mērķtiecīgi virzās uz to, lai kļūtu par visā pasaulē pirmo Zero Waste – bezatkritumu kopienu, fokusējoties uz aprites ekonomikas principiem. Mērķis ir līdz 2032. gadam pielikt treknu punktu atkritumiem uz skaistās salas, visus atkritumus izmantojot atkārtoti vai pārstrādājot un pilnībā atsakoties no atkritumu dedzināšanas. Bornholmas mērķis ir kļūt par bāku pārējai pasaulei, parādot labu piemēru, kā atkritumi var kļūt par resursu un sniegt labumu visai sabiedrībai.

Bornholma ik gadus pulcē apmeklētājus Dānijas demokrātijas festivālā “*Folkemødet*”, kas devis iedvesmu arī Latvijas sarunu festivālam LAMPA. Pagājušajā nedēļā Bornholmas sala prezentēja savu *Zero Waste* – bezatkritumu saimniekošanas vīziju festivāla LAMPA īpašajā sesijā, ko bija organizējusi vides izglītības organizācija „Zaļā brīvība” sadarbībā ar Dānijas vēstniecību Latvijā. Labas prakses un pieredzes apmaiņa par virzību uz aprites ekonomiku visā Baltijas jūras reģionā noteikti kalpo par iedvesmu un virzītājspēku aprites ekonomikas iespēju realizēšanai par labu mūsu tautām un valstīm.